

Crònica de Festes de la filà Asturians

Alcoi, maig del 2024

* Els fragments, que encapçalen les parts d'aquesta crònica i farceixen el punt 4. El dia de l'Entrada, formen part de "Les hores vives", poemari de Joan Valls Jordà, publicat en 1978.

Al final de la crònica s'afegeix com a annex un dels seus poemes dedicats a Sant Jordi, "La balada de Sant Jordi" (també a l'encapçalament del punt 5. El dia de Sant Jordi). La pàgina s'ha extret de dos articles que Juan Javier Gisbert Cortés dedica a Joan Valls a la Revista de Festes publicada per l'Associació de Sant Jordi en 2016 (pàgs. 152-157). També el fragment que encapçala el punt 6. El dia dels Trons, que forma part de l'"Oda Jordiana" (1959), inclosa al sàinet "El Primer Tro" (1963). Segons Juan Javier Gisbert Cortés, va ser el text que, durant molts anys des del 1974, figurava al pergamí que l'estafeta cristià entrega abans de l'ambaixada cristiana.

1. Presentació

**"Esperava el missatge que em digués el mandat
per assumir el càrrec de custodi fidel.**

**Esperava el moment lluminós, el llampec
aclaïdor per tindre la lliçó ben sabuda..."**

En Alcoi es diu que "la vida són quatre dies i tres són Festes" i, de vegades, sembla alguna cosa més que una dita popular. De fet, gran part de la vida la dediquem, uns més que altres, a preparar aquest esdeveniment anual que és molt més que una simple festivitat. I és que no ens mou només la devoció religiosa de tradició cristiana arran del patronatge de Sant Jordi, com tampoc només la commemoració històrica dels fets del 1276, a les bressoles del nostre esdevenir com a alcoians i valencians. Tots dos elements, junts i indestriables, han fet sorgir quelcom diferent, especial, ple de sentiments; que és capaç d'omplir-nos de dolça tendresa, de discret orgull, d'amistat inesquinqable.

La tradició plurisecular, que comporta el gaudi d'aquestes emocions, és ben coneguda per la filà Asturians: fins que no trobem algun document encara ignot, des de molt abans del 1839, primera constància escrita de la nostra filà. Molts anys com perquè ningú no puga dir, de res, que "això és així de tota la vida". Ho hem comprovat a l'itinerari de les Entrades, el nostre disseny oficial o amb les dates de la Trilogia. I darrerament, amb la incorporació "de iure" de la dona, és a dir, com a individu de ple dret. Canvis que gaudim hui, no des de l'excepcionalitat sinó amb tranquil·la normalitat. Malgrat alguns, la por i el rebuig s'han transformat en familiaritat i companyonia, celebració i festa en harmonia.

Però ara, que la Justícia s'ha imposat, tot i que encara queden arestes per polir, cal que anem passant pàgina. Perquè no ens podem quedar amb els guanys de hui. Els hem de sumar als que hem aconseguit atresorar generació rere generació d'asturianos. L'alferes cristià d'enguany ho va reflectir molt bé al seu leimotiv: "pel que hem sigut, pel que som, pel que serem". Tot suma, tot ens és preciós i valuós.

Un origen gairebé llegendari, un passat farcit tant de glòries brillants com de dificultats extremes. Tantes vivències de tants festers durant tants anys! Un brau que ha bullit a l'olla de la Nostra Festa a través dels segles. I no cal anar a museus o consultar vells manuscrits, que dissortadament tampoc tenim. Per sort, a la nostra vora seuen molts festers veterans dels que podem gaudir i dels que hem d'aprendre tantes i tantes coses. Un fester no es mesura pels diners ni només pel fet de ser-ho i els drets que implica: quin saldo suma una vida dedicada a la Festa? Quant valen els esforços per convertir-nos en la filà en la que tantes ganes tenim d'estar? Quant per ser prou a la diana o al disparo, per tindre local, per lluir de càrrecs? I no només: xerrades de filà, cançonades en taules d'escoti, montepíos i partides de cotos...

Ser asturiano va més enllà de vestir la túnica ocre i fer esquadra. Com en altres àmbits de la vida (en transmetre la nostra llengua als fills o heretar l'afició als colors del nostre club preferit), hem de saber escoltar els que més saben, per transmetre els nouvinguts i els més joves la nostra idiosincràsia particular, les essències d'allò que hem sigut i som perquè no es perden i, amb la seua pròpia nova aportació, puguem ser millors en un futur que ja neix.

És per tot açò que, al 185è aniversari de la nostra acta de naixement i amb el vostre permís, voldria dedicar aquesta crònica als festers veterans de la filà. Un tresor incommensurable de la filà asturianos.

Moltes gràcies!

2. Pròleg

**“Cantar voldria amb pautes de clarícia
la serenor, la música remota,
la flairança divina i immutable...”**

Les manetes dels rellotges giren amb rapidesa, les fulles dels calendaris cauen, inexorables, i, gairebé sense adonar-nos-en, ja comencem un any fester nou, amb les mateixes il·lusions que tots els anys passats. O més, si això és possible.

Així, el 27 celebrem la junta de maig, amb l'informe de la directiva sobre les festes passades i amb la lectura i exhibició de part de la Crònica de l'any fester que hem conclòs. Enguany, els asturianos no presentarem cap candidat a Sant Jordiet. En canvi, com a novetat ressenyable, a més de Víctor Cruz, donem la benvinguda a Alba Bou a la junta directiva, en la que serà l'única dona. Esperem que en el futur puguem arribar a la paritat, de moment desitjada però prompte ja del tot exigible, com a la resta d'àmbits d'una societat normal com ha de ser la nostra.

Com és tradicional, el primer tro assisteix com a representant nostre a la processó del Corpus, el 11 de juny, en el primer acte del nou Sant Jordiet.

L'u de juliol, una vegada més, festeres i festers celebrem la dinà a Bèlgida, convidats pels estimats components de la Banda. La jornada és magnífica entre partides de cotos, xuts de baló i escabussades a la magnífica piscina del poble. Dinem a l'ombra del frontó i formem esquadres amb el mateix gust que quan ho fem als locals de la filà. Amb el bateig de nous festers i festeres i l'ambient de la disc mòbil ens acomiadem i tanquem la filà fins que passe l'estiu.

Encetem la nouvinguda al nostre local en obrint la filà el 15 de setembre i, després de les salutacions de rigor i les contarelles de l'estiu, comentem les últimes notícies dels mitjans de comunicació locals, que informen que el Casal estudia ja com aprovar les esquadres en les què puguen formar junts homes i dones amb el disseny únic de la filà.

El 23 del mateix mes, assistim a la celebració d'una doble cita a la filà. En primer lloc, la junta ordinària de Mig Any, en què se'ns informa de les activitats de l'equador fester, tot aprovant la parella formada per Edgar Molina i Víctor Cruz pel proper campionat de Cotos. A més, queden designats els *glorieros* infantil i del Preventori, que acompanyaran Jordi Puig com a *gloriero* oficial; així, després del sorteig amb dos festerets més, per la mà innocent de l'anterior *glorieret*, Martín Gutiérrez és designat *gloriero* infantil; i, a continuació, d'entre quatre festers i festeres, l'afortunada és Maria Sancha, que serà la *gloriera* al Preventori, en la que serà la primera dona que ens represente en aquest acte. Cal afegir, com explica el primer Tro a l'assemblea, que enguany deixa de ser oficial el vestit de dama asturiana i que les diferències en el disseny de les festeres podrien aprovar-se en aquest curs fester i que serien fàcilment solucionables per aconseguir la uniformitat amb el disseny masculí però que, si es dóna el cas, no podrà ser efectiu per aquestes mateixes festes.

A continuació, celebrem també una junta extraordinària en què esperem aplaudir el nou Capità cristià de la filà però la convocatòria no té l'èxit desitjat i esta conclou sense cap candidat al càrrec. Amb la seguretat que haurem de convocar una nova

junta extraordinària per aclamar el Capità, acabem la jornada amb el primer *ensaio* del curs.

El mes d'octubre obre les activitats pròpies del Mig Any fester amb el Campionat de Cotos. Edgar i Víctor guanyen la primera partida el dia 2 amb un ajustat 3 a 2 als *Realistes* en el Patronat. Dos dies després, en la filà *Miqueros*, els *Cruzados* ens la tornen amb un altre emocionant 3-2 i quedem eliminats. A l'any que ve serà! Com en anys anteriors, els actes de Fontilles del 7 d'octubre no compten amb la participació de la nostra filà.

Els actes centrals del Mig Any se celebren el 21 d'octubre i enguany es proven alguns canvis substancials respecte al que venia sent costum. La presència de les filaes a la Glorieta ja s'havia retallat per la gran afluència de públic, insostenible en un lloc massa petit per a tanta gent. Enguany, a més, es canvia l'horari del concurs d'olleta, que passa a les 14.00 h de la vesprada. En aquesta ocasió, l'equip capitanejat pel fester Luis Climent se n'encarrega però tampoc enguany acaben per convèncer al jurat de l'excel·lència del seu plat, tot i que nosaltres els haguérem coronat, per descomptat, com a campions mundials.

Al mateix temps, les *filaetes* comencen a les 18.00 h de la vesprada i sembla que la mesura és molt ben rebuda per la majoria de la gent, donada l'enorme concurrència de públic al carrer. La nostra Festa s'ha acostumat bé a la moda del *tardeo*. Tot i això, la Glorieta roman oberta amb els espais habituals per les filaes fins més enllà de les 20.00 h de la nit. Els asturianos, sobre les 21.00 h, sopem a la filà l'olla sempre suprema de l'equip de la consergeria de Toni i comencem la nostra *entraeta* a les 23.30 h pel País Valencià, una vegada més amb el retorn a l'itinerari prepanidèmia, en direcció a la Plaça d'Espanya.

A finals de mes i principis de novembre queden establerts els dies de recollida de la loteria de Nadal i celebrem *ensaios* el 24 de novembre i el 21 de desembre, en el tradicional sopar del pobre, en què cantem nadaletes i comentem amb il·lusió l'esperança de tornar-se a veure l'endemà per celebrar el *Gordo* de Nadal. El sorteig, però, passa de llarg i, com tots els anys, la filà es queda sense la pluja de milions somniada però ens felicitem per la salut i per la sort de ser rics amb el gaudi d'una filà amb tants amics i amigues.

L'any 2024 havia d'arrancar a la filà a finals de gener amb l'*ensaio* del dia 26. Abans, com cada any, el sorteig del Niño no deixa més que dècims a la brossa. L'*ensaio*, però, canvia de dia perquè el dissabte 27, se celebra una segona junta extraordinària per tractar i tancar la qüestió de la Capitania del 2027. Així, després d'una darrera convocatòria del primer tro a una candidatura espontània que es resol amb el silenci de l'assemblea, la junta directiva formula una proposta que, al capdavall, acaba sent ovacionada de forma unànime pels festers i festeres. Amb la presentació prèvia de mèrits i l'explicació raonada de la proposició, la junta presenta i l'assemblea aclama al fester veterà i Fester d'Honor José Maria Sancha Valera com a Capità asturiano 2027. El nostre benvolgut Sancha accepta emocionat l'encàrrec a condició que la filà en el seu conjunt li done el seu suport; l'assemblea li contesta amb un llarg i càlid aplaudiment, posats en peu, i amb visques al Capità. Ho acabem de celebrar tots junts a l'*ensaio* posterior.

La segona gran celebració arriba a l'*ensaio* de febrer, que ja tenim dedicat a homenatjar els festers que arriben als 25 anys de fulla. Enguany, festegem als amics Jesús Martínez, "el metge", i Jordi Puig, "Xoxi".

El dia 2 de març tornem a ser convocats a una assemblea general, en aquesta ocasió la junta de Rams. Ens preparem per les properes festes tot assumint que no serem pioners, com han estat altres filaes, en l'avanç cap al disseny únic per festers de qualsevol sexe. S'aplaça, una vegada més, el que és inevitable i just. Per la Història quedaran *Marrakesch*, *Vascos* o *Chanos* però no els Asturianos, que, tanmateix, deixem constància, de portes endins, de la nostra majoritària favorable predisposició. Cal destacar la substitució del *Gloriero* oficial: malauradament, Jordi Puig ha hagut de causar baixa per motius de salut i la junta directiva, amb bon criteri, premia a un fester implicat i feiner, que mereix, a raó de l'ovació de l'assemblea, representar-nos enguany a la Glòria.

Eixe mateix dia, se celebra la gala d'entrega dels premis Samarita, l'entitat alcoiana que guarda diferents aspectes de la Festa. En aquesta ocasió, la nostra filà es congratula en felicitar el fester Juan Climent en la seua faceta de dissenyador, pels premis al millor disseny original i millor esquadra cristiana per l'esquadra de negres del l'alferes *alcodiano* i a la millor esquadra mora per l'esquadra de l'alferes dels *mudéjares*. També felicitem al nostre conserge Antonio Llinares pel primer premi al concurs de tapes, per l'exquisit "Bombó ibèric". Enhorabona a tots dos! Als mateixos premis la filà va ser nominada per la millor segona diana i el fester Nacho Picher per la millor *arrancà* de diana, un reconeixement encertat a la festa asturiana.

El 8 de març se celebra, conjuntament per *mudéjares*, *llaneros* i *asturianos*, la missa pels festers difunts de la filà a la que s'apleguen una dotzena escassa de festers, inclòs el glorieret d'enguany, Martín Gutiérrez.

El darrer *ensayo* de l'any fester toca el dissabte 18 i, com ja hem fet costum, el celebrem amb un bon dinar amb ambient asturià de debò. Aquest és dels més esperats de l'any, a més tan prop de les festes, i ningú no se sent decebut: les gaites de l'Estruendu acompanyen la banda de Bèlgida per amenitzar el dinar; pengen xoriços i sobrassades, llonganisses, botifarres i fuets i es preparen barres de pa de poble per acompanyar; un *escanciador* de sidra, assidu d'aquesta veritable jornada gastronòmica, aboca sidra a tort i a dret amb art autèntica i pols qüestionable; i, com no, se serveix la magnífica, espectacular *fabada* que Toni i el seu equip de consergeria han cuinat amb tant de carinyo i incontestable saviesa. Com sempre, enhorabona a tot l'equip! La jornada resulta fantàstica per l'ambient i la festa que comporta i la flaire a Festes flota per sobre les taules fins ben entrada la nit.

L'últim acte abans del mes d'abril és el Trofeu de filaes. Festers i festeres, de totes les edats i de cada una de les 28 filaes, participem d'unes jornades de germanor al voltant de l'esport en diversos escenaris de la ciutat. També són dies en què molts es juguen la salut a pocs dies de les Festes i no en són pocs els que han hagut de passar la convalescència sense poder vestir-se de fester. Enguany, a la filà tenim sort i ningú pren mal i els dies 29 i 30 de març participem en totes les variants de futbol i futbol sala, i a la petanca, pàdel, pilota valenciana i a la cursa de muntanya. Al pàdel aconseguim posicionar dues parelles al bronze i dues més a la plata i el Primer Tro, Iván Perea queda segon a la categoria de veterans de la cursa. Enhorabona a tots i a totes les participants! I enhorabona a Diego Fernández i a José Luis Carmona per les respectives paelles el primer dia de competició. Segur que van ajudar a sumar forces als campions!

3. Preludi

“Vibra l’arpegi al fons i creix la veu que mena l’harmonia inusitada.”

Arriba la Setmana Santa al seu final amb el Diumenge de Glòria. De bon matí, la Mare de Déu corre Sant Nicolau amunt per trobar-se amb el seu fill, Jesús, ressuscitat, davant Sant Maure i Sant Francesc. Encara torna gent d’aquest acte dels “Xiulitets” que ja es creuen amb els que van a buscar els glorieros i acompanyar-los en el seu dia. A causa dels problemes de salut del *gloriero* oficial, Jordi Puig, la representació de la filà ha recaigut en José Cloquell, que ens cita a les 7.30 h al bar de la Placeta del Fossar. Matem la gelor del matí amb cafè i herberets i acudim a la filà per esmorzar com Déu mana, amb espencat, llonganisses i botifarres i ous fregits. Alguns trobem a faltar l’aigua-sal i les faves tendres d’altres anys, tan típiques d’aquest dia.

En fer-se l’hora, tant José Cloquell com Maria Cortés, la *gloriera* de l’Hospital, es deixen ajudar per familiars, amics i la junta directiva, que ens apleguem a l’oficina de la filà per la no menys típica vestida dels *glorieros*. Ve al cas destacar que és la primera vegada en la nostra història que traiem al carrer *glorieros* dels dos sexes i ho gaudim especialment per l’excelsitud que hui deixa de tenir i amb la normalitat que, simplement, tindrà d’ara en davant.

Com sempre, la filà, en peus, acull la parella de festers amb una llarga i sentida ovació que emociona visiblement a tothom. Després de les fotos de rigor i l’acceptació de les llances amb que formaran, amb la filà al carrer mullada pel fi però persistent xirimiri, esclatem la traca i ens unim a *benimerins* i *magenteros* de camí a la Plaça. No deixem de mirar el cel, com si poguérem escampar els núvols grisos, densos, que amaguen el sol. Molt ens temem que l’Associació acabarà per anular la desfilada, com així acaba passant, amb la comprensió general i l’especial alleujament dels músics, que veien perillar la integritat dels seus costosos instruments. A les 10.30 h passades es confirma la suspensió i es convoca el poble d’Alcoi per l’endemà dilluns. Tot i la suspensió, el dinar ja està preparat així que, amb aigua o sense, estem més que disposats a passar un dia ben divertit, allargant la jornada fins ben avançada la vesprada.

A l’endemà, José Cloquell torna a assumir el seu paper i la Glòria se celebra, ara sí, per l’itinerari habitual dels últims anys, acompanyats els cristians per la Primitiva, que toca “La canción del Harén”, “El K’sar El-Yedid”, “Alcodianos” i “Un moble més”. De la mateixa manera, Maria Cortés puja, un dia més, al bus que la portarà al Preventori i a l’Asil “Hogar San José”, un recorregut de vegades difícil però també molt emocionant. Formarà als compassos de “Ragon Falez”, “Primavera” i “Chordiet”. Cal puntualitzar la inevitable queixa dels 13 cristians als qui, uns anys més que altres, el *gloriero* contrabandista els nega l’oportunitat de portar l’esquadra com a *cabo*.

És just també no només felicitar els *glorieros* per la seua bona factura en la Glòria sinó també enviar una càlida abraçada a Jordi Puig, anterior Primer Tro i Glorier oficial d’enguany, i desitjar-li una ràpida i total recuperació.

El dia, tanmateix, no acaba amb la Glòria. La meteorologia ha fet coincidir-la amb la presentació del Cartell de Festes, enguany a càrrec de l'artista Joan Castejón. A les 21.00 h, doncs, el Sant Jordiet aparta la cortineta amb la insígnia jordiana i apareixen les mans del propi artista acabant una il·lustració en què les quatre barres de l'escut de la casa d'Aragó es pinten de roig per damunt d'un Sant Jordi en lluita amb el drac, com a motiu principal. La diversitat d'opinions en què s'acull l'obra és un més dels moments festers de l'any. Però les disquisicions artístiques acaben quan es toca l'Himne de Festes i fan esclafit les carcasses del castell de focs posterior, enguany més discret que els d'altres anys.

El diumenge següent és el torn de Martín Gutiérrez i la filà s'omplirà dels més menuts de les Creuetes, que acompanyaran el Glorieret en el seu dia especial. Abans, però, Martín haurà pres la comunió a la missa dels *glorierets* a les 8.30 h del matí, un horari ben poc infantil però obligat pels actes del dia. En havent esmorzat a la filà i ja cadascú amb el seu detallet, pugem amb els xiquets al Partidor, on començarà la Glòria a les 12.00 h, hui sense pluja. Per la novetat que representa, cal destacar la coincidència d'enguany, en què dues xiquetes, Aitana Cantó i Ona Santonja, ostenten el càrrec de sergents infantils moro i cristià. La Glòria infantil escalfa els carrers amb somriures i alegria, encesos per la gràcia i la tendresa que ens desperten les formacions de xiquets i xiquetes, ben aplicats en portar el pas, als sons de "Primavera" i "El desitjat", i en fer-li cas a Rafa Torregrossa, sempre ocupat i preocupat perquè tot isca com toca. En acabant la desfilada al carrer Sant Tomás, mascletà i a dinar a la filà.

El divendres següent, 12 d'abril, hi ha sopar a la filà. És dia d'*entraeta* oficial i encara que és a les 23.30 h i pel País Valencià, són molts els festers i festeres que s'hi sumem. Pugem lleugerets fins la Plaça gràcies als aires alegres d'"El desitjat" i tothom té l'ocasió de practicar la perícia amb la porra al carrer amb "Xirimiqui" i "L'Ambaixador cristià".

El dissabte 13 Toni, el nostre estimat conserge, torna a participar baix el nom de la filà, al concurs solidari de tapes alcoianes, organitzat per l'Associació Samarita en la seua VIIIa edició. Enguany presenta un cruixent de salmó, ceba i formatge com per xuclar-se els dits.

El dilluns 15 d'abril quedem al Saragata, a la Plaça de Dins, i ens fem un refresquet abans de participar a la Processó del Trasllat. Les Festes estan cada vegada més prop i ajudem el Patró a instal·lar-se a l'església de Santa Maria mentre dura el Tridu i fins que el tornem a la de Sant Jordi el segon dia de la Trilogia.

*"Instrument i batuta en maridatge
bastiran l'harmonia..."*

I com "qui no té vespra, no té Festa", arriba el Dia dels Músics, la festa del pas-doble. Aquest matí de divendres i també durant tot el dijous, els festers i festeres han anat fent viatges per recollir la pólvora al Baradello; la vigilància s'extrema i cal anar amb compte durant tot el procés de recollida, trasllat i emmagatzematge. A partir de migdia, tot és fer temps fins que comença la desfilada de bandes des del final del País Valencià. La Unió Musical de Bèlgida també hi participa i pugem fins la Plaça d'Espanya amb el pas-doble "Romualdo Soler", d'Enrique Alborch.

Malgrat la seua actuació i la gran feina que porten a terme, no només a les Festes, sinó també al llarg de l'any, la filà no aconsegueix acollir-los com mereixen: tot i l'òptima localització del local on s'acomoden, les condicions d'habitabilitat no són les més confortables per descansar o per mantenir la higiene personal de manera

adequada. Tan de bo puguem posar-li remei prompte i que estiguen atesos com voldríem ser-ho nosaltres mateixos.

Quan acaben el desfilada, el músics puguen de pressa per plantar el bombo a la Font Redona, darrere dels *Creuats*. Com passa darrerament, els *Contrabandistes* van a la seua i decideixen formar abans que ningú des de prou més avall, encara que endarrereixen a la resta de filaes sense cap tipus de mirament. Sembla que els *Creuats* han pogut elevar una queixa davant l'Associació.

Mentrestant, la Bandeja s'omple, com mai, com sempre, per formar el cor més gran del món. El xiquet Sant Jordiet li dóna la batuta a la professora Blanca Carbonell, que enguany dirigirà els músics en la interpretació de l'Himne de Festes. A boqueta de nit, els primers acords alcen una ovació i les veus s'elevan junt els cors dels alcoians i alcoianes, plens d'emoció. Després de la segona interpretació i els visques a Sant Jordi, com és costum, s'encén l'enramada, entre els "oh!" i els "ah!" d'alegria, com el tro de sortida de la Trilogia.

En poder eixir, els *asturianos* que ho decideixen, formen filaetes fins la Plaça de Ramon y Cajal, on -pompom, dos colps de bombo- girem a l'esquerra per enfilear Sant Domènec i buscar la filà i sopar la sempre magnífica olla que Toni i companyia ens han preparat amb els mestratge de sempre. Els festers que protagonitzaran la Diana i arrancaran l'esquadra formen abans no recollim la cullera de fusta i se n'anem a buscar el descans que, com és normal, serà curt, escàs i inquiet.

L'endemà és tan gran que fa força per entrar en el dia d'abans i els somnis ja es poblen de música, color, festa i bullici, cadires de fusta i balcones, capes, guants i corretges... Ja dormirem, en passar Festes!

4. El dia de l'Entrada

“L'Alfa i l'Omega en són el *poderiu* / que dictamina la cendrosa fita.”

En eixint al carrer, l'*asturiano* alça la vista al cel. Les previsions han encertat: el cel és serè i no s'espera pluja, tot i que l'aire és fresquet.

“La nit obre / el seu cabal de serenor estàtica, / propícia a lligar-se amb l'ombra pura / que ens ve des del misteri.”

Abans, però, una gentada, cada any que passa més nombrosa, va desembocant a la plaça d'Espanya des de tots els carrers que hi conflueixen. El campanar, guardià impertèrrit, toca la mitja de les cinc quan un bon nombre d'asturians i asturianes va concentrant-se, obedient i il·lusionat, a la vora del cantó el Pinyó. Quan els assistents a la matinera missa en Sant Jordi arriben davant l'Ajuntament, s'hissa el penó cristià al castell i el Vicari de l'Associació diu, en el seu accent dolç de l'Amèrica meridional, unes sentides paraules plenes d'alcoïania i les signa tot oferint una oració a la Mare de Déu i un “Visca Sant Jordi!”

“Tenim un minut curt de lucidesa /... / i pressentim al fons un hàlit d'Evangelí / ... / plena sacralitat confortadora.”

La banda de Penàguila arranca amb el Sig i les campanes canten amb nosaltres l'Himne de Festes. El primer aplaudiment trenca la matinada i una esgarrifança càlida ens travessa el pit: el Sargent arranca la Diana amb la formació *alcodiana*, amb “De fusta a metall”, en honor de la seua filà en l'any de capità.

Darrere de la sempre esperada diana *contrabandista*, la formació ocre amb la creu d'Oviedo al pit cospa l'atenció del públic, savi i exigent, poc passades les 6.00 del matí. La banda de Bèlgida inicia “El desitjat” i Jordi Espí comanda, llança en alt i un ample somriure, als dianers *asturianos*. Gairebé mitja filà observa les evolucions del *cabo* i esclata, junt el públic entusiasmat, en una ovació tronadora en baixant les llances i teixir la partitura del mestre Bernabéu en direcció al carrer Sant Tomàs.

“...era una dansa gràcil, una aèria / meravella encarnada en verge albor.”

La primera formació de dianers farà els honors habituals davant l'església del patró i al carrer Sant Jordi, al de les rajoletes, i arrancarà a l'avinguda del País Valencià en direcció ascendent per acabar la pujada al final del carrer Sant Francesc, davant de Sant Maure.

La segon, la del Carbonato, l'ordena Aitor Rodríguez a les 7.00 h i baixarà en bona formació amb “Un moble més” per Sant Nicolau fins la Plaça d'Espanya, on arriba poc abans de les 8.00 h del matí.

“Resum del dia ja transcorregut: / treball de trepa... / menjar i beure amb apetit sorrut...”

Als locals de Sant Domènec ja tenim preparat l'embotit, els ous i l'espençat. Eixuguem l'estómac dels herberets i biribiris matiners i comencem a pujar Sant

Nicolau, amb forces renovades, en la cerca d'un lloc més amunt del Partidor. Des de què s'ha tancat l'accés per baix del balconet, s'estalviem el caos a l'inici de l'Entrada però ens toca pujar en autobusos-llançadora fins al punt més alt del carrer Sant Vicent. A les 10.30 h, però, es posa fil a l'agulla i tot s'aclareix.

¡Per Alcoi i per Sant Jordi, avant l'Entrà de cristians 2024!

Des del balcó mític del Partidor, la llegenda i la tradició arranquen el telar miraculós de la Festa alcoiana. L'ordit de milers de festers i músics s'enfilen amb la trama de tot un poble que espera el seu pas al llarg del recorregut.

¡Ja baixen!

Els carrers de Sant Nicolau, plaça d'Espanya, Sant Llorenç i l'avinguda del País Valencià esdevenen el tapís quilomètric de la més fina estampa. Imaginació i Història, il·lusions i sentiments com a fils d'or i argent per la tela més rica, sagrada i festiva que en Alcoi som capaços de teixir.

“Telers i encluses grans engranatges / canten les feines on la suor / es sacrilitza en divins missatges / per fer més noble el pa de l'amor.”

Al voltant de les 13.00 h és l'hora d'enfilat els ocres, els rojos, els blaus. La Creueta torna a fer-se senyora del moment.

Mentre l'esquadra asturiana, eix fonamental, va prenent forma i s'acosta al Partidor, tot el seguici de la Creueta regalima de les voreres i es suma al cabdal fester de Sant Nicolauet. La pròpia formació de l'esquadra ja resulta emocionant, ja que la integren tres parelles de pares i fills: Octavio i Edgar Molina; els José Albero, major i menut; i Alexis Romà, el *cabo d'arrancà*, amb José Romà, el pare orgullós. Uns metres més avall del balcó, on es diuen unes boniques paraules dedicades al cabo de l'arrancà, amaneix el negre corser sobre el que José Cloquell enlaira el guió de la filà Asturianos, escortat d'una parella amb disseny complet, el matrimoni Ma Ángeles Recuerda i Raúl Ruiz. Obrint el pas per darrere, el relleu de l'esquadra.

Filà Asturianos des d'abans del 1839 participant en l'Entrada! Primer Tro, Iván Perea. Cabo esquadra, Alexis Roma. La Unió Musical Belgidense interpreta “Xirimiqui”. Avant, asturianos!

L'esquadra avança a bon ritme i relleva *cabos*: Aitor Rodríguez a l'alçada de la Font del Vidre, José Albero fill abans de la Font Redona, Aitor Borrell en la Glorieta. De nou Alexis Romà a Sant Nicolau, enmig d'una pluja d'aplaudiments, vitols i mars de confeti i serpentines; Edgar Molina arriba a la plaça i passa la porra a l'alçada del Calderon perquè arranque el segon tram. Com cada any, el relleu es passa de manera insegura i un tant caòtica, amb deslluïment d'una esquadra gairebé perfecta.

En avant, Sergio Ferrer, Raúl Bou i Rafael Pastor arranquen les ovacions de cadires i balcons per Sant Llorenç i País Valencià. Al darrere, la Unió Musical Belgidense, dirigida per Juan Vicente Llorens Royo, i l'Agrupació de Dolçaines i Tabals “Barxell”, dirigida per Ignacio Pascual Moltó, alternen “Xirimiqui”, de Jordi Company, i “Xamarcai”, de Francisco Valor, només al final de País Valencià.

“...gaudint del ritme que en la fe m'alcança...”

Just a continuació, les esquadres infantils fan les delícies del públic amb l'evolució treballada i lluída dels petits *cabos*, que airegen les porretes davant d'eclèctiques formacions de xiquets i xiquetes de variades edats.

La resta de festers i festeres que hi participen, s'acomoden de 6 i de 8 en fondo, amb dissenys complets, tintat de roig i metall el final del tapís asturià en un matí lluminós en què el sol no crema. Es troba a faltar, per tants anys de participació, el blau i daurat de l'antic disseny femení, que continua veient-se per carrers i balcons al nostre pas, ja finalitzat el seu paper oficial.

L'Agrupación de Gaiteros l'Estruendu, dirigida per Enrique Alberola, omple l'ambient d'aires asturians amb "Danza de Arcos" i Marcha de Melsos". L'Himne d'Asturies emociona la concurrència en sonar a l'*arrancà*, a la tribuna d'autoritats i al final de l'Entrada. No pocs nadius del Principat d'Astúries ens refereixen, durant els dies següents, l'emoció en veure's representats tan dignament a les Festes d'Alcoi.

Acaba la nostra participació amb la carrossa dels més menuts, senyorejada en el seu més alt esglaó pel Cop d'enguany, Jesús Martínez, amb un preciós ram de flors als braços. Per primera vegada en molts anys, la carrossa llueix com ho ha de fer, ço és, amb l'única presència de les nostres flors més preuades, els xiquets i les xiquetes més petits, divertits amb els confetis i serpentines que els seus majors els nodreixen, tot custodiant-los amb el disseny complet a les vores de la carrossa. Un canvi que millora substancialment la imatge de la filà i la de la seua organització i detall.

"Les flors sempre han estat -color i ofrena- / la pura il·lusió del món..."

Un any més, asturianos i asturianes aconpleixen amb la seua responsabilitat i deixen el nom de la filà en el millor lloc, com així ha sigut, com així ha de ser.

I l'any que ve, encara més i millor!

5. El dia de Sant Jordi

“Avui el clam cobra daurat prestigi.

Sant Jordi és sempre vincle de pau.”

El diumenge no felicitem ni Jordis ni Jordines: enguany, el nostre dia de Sant Jordi no coincideix amb l'onomàstica del sant soldat capadoci. No obstant, i com cada segon dia de la Trilogia, els més menuts tornen a regalar-nos amb el seu mestratge en les arts festeres. Des de les 8.30 h que busquen les porretes, alguns més endormiscats que altres, pobres. Fa molt de goig acompanyar les esquadretes de xiquets i xiquetes que formen cap a la plaça, enguany des del Parterre i en quarta posició. Cal esmentar la nominació com a millor segon diana als premis Samarita de la darrera edició. Aquests joves festers ens demostren que la Festa es conrea cada any, cada família la llaura, plantada la llavor en terra asturiana i florint cada nou abril, en aquesta ocasió, precisament, als sons de “Primavera”.

Després d'esmorzar a la filà, molts *creuetes* són mobilitzats pels actes posteriors. El Guió, de nou en mans de José Cloquell, i el Primer Tro, Iván Perea, arriben a l'església de Sant Jordi per participar de la Processó de la Relíquia, organitzant la qual trobem als majorals Rafa Torregrossa, Óscar Gutiérrez i José Antonio Montilla. Els bessons Climent, per la seua banda, puguen al Campanar per voltejar les campanes al pas de la relíquia. Sa mare, més tard, cantarà a la Missa de Sant Jordi en l'església de Santa Maria, mentre Arnau Santamaria tocarà amb l'Orquestra Simfònica Alcoiana la partitura solemne del mestre Amando Blanquer a les ordres del seu director, Gregori Casasempere.

La resta de festers i festeres es limitem a ser testimonis des de les voreres i als bancs del temple. Enguany, la junta decideix no organitzar cap cercavila pel tumult caòtic a què cada any ens hem d'enfrontar, fins i tot anant per les travesses, per arribar al pub Sports Passion. Poc a poc, i de forma particular, ens apleguem al carrer del Bambú per fer-se el vermut abans de dinar. Aquest, enguany, també amb novetats: el gran nombre de festers i les seues parelles provoca que l'assistència haja sofert un augment tal que és impossible que l'espai de la filà, que ja se'ns ha quedat xicotet, ens aculla a tots. Així, la directiva condiona dos espais pel dinar: un, a la nostra filà; l'altre al costat, com l'any passat, als locals del Patronat, al col·legi Salesians. No hi ha més remei que adaptar-s'hi: no som una filà rica, malauradament almenys en aquests casos.

Però res no abaixa la moral asturiana i un grup ben complit de festers i festeres, fins gairebé la cinquantena, ens acostem sobre les 19.30 h al carrer de la Verge Maria i anem preparant la Processó General. Com sempre, al voltant de les 20.00 h plantem el Guió darrere del Cop contrabandista i formem huit parelles d'honor. A continuació, els músics de l'Estruendu, hui dirigits per Alexis Sempere, toquen “Marcha procesional de Llanes” i “Marcha procesional de Belmonte”, alternant-se amb la Unió Musical Belgidense, que els va al darrere. Els valencians toquen hui “Hossanna in excelsis” i “Juanin in memoriam”. Darrere d'ells, la resta de festers amb disseny complet. Es nota la falta de les dames asturianes, que sumaven efectius a la participació de la filà. Tot i això, participem al voltant de 40 festers més un grapat de xiquets i xiquetes. Tanca el seguici, el cop de la filà, hui a les mans de Rubén Calatayud. El recorregut habitual acaba gairebé una hora després al carrer Sant Tomàs. La jornada de festeig al nostre patró acaba amb el trasllat del Sant a sa casa i amb el gaudi del castells de focs artificials posterior. Cap grup de la filà participa en la Retreta però la festa, ara més esbojarrada, continua als carrers del centre de la ciutat.

6. El dia dels Trons

"Subit com rellamp de celesta evidència / sona un dia d'Abril el trot d'un blanc cavall / i Alcoi, tot ple de goig, somou en diligència / la llum d'aquell miracle que ompli la seua vall..."

La previsió del temps pel dia dels Trons li fa honors al nom. Sembla que els meteoròlegs la tornen a encertar i acabarà per mullar-se la pólvora. De moment, els més valents, perquè no es diga que no ho són, s'alcen a esmorzar a la filà i escalfen motors per la batalla que vindrà. De bon matí sonen les guerrilles i el Contrabando congrega els més matiners i els més vetlladors.

Al voltant de les 10.00 h, Sant Nicolau és un pàrquing de cavalls. L'Estafeta moro baixa al pas amb un preciós cavall negre de llarga crin i exhibeix el missatge que pot estalviar-nos la guerra. En llegir-se la nota a la fortalesa, és trencat en mil bocins i el correu arranca una carrera temerària cap on esperen els seus camarades. La resta de cavalleries que esperaven, acosten ara els heralds i l'ambaixador moro, que declamarà la seua emocionant proposta a uns decidits cristians, que la deneguen amb ànims batallívols.

Així doncs, arranca la batussa entre moros i cristians. Asturianos i asturianes, en el recorregut habitual i tot i remullats per un fi xirimiri que gela, escometem l'exèrcit musulmà per Sant Llorenç i País Valencià, i rodegem l'antic cinema Goya, fins que les seues forces superiors ens fan recular de nou al castell, resseguint el recorregut a la inversa, fins expulsar-nos més enllà de la Torre Na Valora. Cansats però convençuts de la victòria final, ens retirem a l'Sport Passion a mullar-nos les ferides amb un poc d'alcohol i sangueta fregida amb ceba i recuperem les forces amb el caldo amb pilota que, encara que ho negue Toni fins la mort, estem segurs que prepara el mateix Sant Jordi. Val més una d'eixes pilotes que mil fletxes contra els sarraïns!

Un any més, cal agrair molt calorosament i sincera, no només la gran feina de tot l'equip de consergeria i cambrers per la qualitat en el servei, sinó també per la impagable paciència, amabilitat i simpatia en uns dies tan durs i difícils. Enhorabona a totes i tots!

En sentint-nos forts, ens apleguem al Parterre i, frustrada l'ambaixada cristiana, tot i la seua emocionant pregària, esperem que l'alferes cristià dels aragonesos s'encare amb el seu corresponent moro, de la tribu dels abencerrages. L'alferes pressiona els seus i encaren el castell amb nosaltres guardant-los les esquenes, en un curt contraatac pujant País Valencià i Sant Llorenç. Acompanyats per Juansa Miralles a la caixa i per Dani Mompó a la trompeta, els asturianos i les asturianes, en un nombre de 30, discret però apreciable en comparació a altres anys, sabem complir amb el deure i a les 20.00 h fem fora murs les hosts derrotades d'Al-Azraq.

Esgotats però devanits, baldades però divertides, asturianes i asturianos fem balanç de les festes d'enguany i comentem entre rialles els bons moments passats entre amics i amigues. Encara no ens hem llevat el *peto*, ronyós de pólvora, que ja trobem a faltar els bons dies viscuts. Abans de retirar-nos, però, assistim al miracle de l'Aparició. El xiquet Sant Jordiet, representació de la Fe, la Cultura i la Història d'Alcoi, travessa el poble que l'estima amb sagetes d'amor, pau i concòrdia, mentre ressona per darrera vegada enguany l'estimat Sig, l'Himne de Festes.

Enguany, però, no serà l'últim acte de les Festes al patró. Com a l'endemà és el dia de Sant Jordi, l'Associació i l'Ajuntament han organitzat una petita processó, en la

que participaran una quinzena de festers i festeres, una missa i un castell de focs en honor del Sant.

Abans de retirar-nos, en el pensament de tots i en no poques converses, van prenent forma els anys de càrrec. L'any que ve, penúltims de la Roda, serà fonamental per deixar-ho tot ben enllestit abans no ens fem avant amb l'Alferesia i la Capitania cristianes.

Com apuntava al principi de la Crònica, els versos que embelleixen aquesta humil relació són obra del gran i molt enyorat **Joan Valls i Jordà**, un alcoià fonamental i una figura eminent per la Cultura del seu temps, sobretot en valencià però també en castellà.

Si l'any passat vaig incloure la seua col·laboració en l'obra del mestre Amando Blanquer al "Prec a Sant Jordi", a la Missa Major a Sant Jordi, i aprofitant que el 2025 serà el cinquantè aniversari de la primera declamació del "Prec del cristià" en valencià, l'emocionant inici de l'Ambaixada cristiana (al que l'any que ve faré ací complit homenatge), enguany us presente píndoles de lírica perquè us animeu a conèixer la seua obra (tot incloent la vessant dramàtica costumista, que gaudim en els seus sainets festers, abastament representats pel quadre artístic de l'Associació de Sant Jordi i que espere homenatjar igualment en un futur).

Acabem amb uns versos del poeta en què ens evoca el seu amor a Alcoi, al seu Patró i a les seua Festa:

"T'estime, Alcoi, antiga i trontollada fortalesa,
tenaç de temptatives i tendra a ras de terra...
...T'estime, Alcoi, antiga fortalesa,
pontificat suor, gavella d'homes
que somriuen encara en l'esperança
per mantindre Sant Jordi com un símbol
de solidària pau en creu vermella"

"Cant a Alcoi" (1983), de l'extra de Festes del Ciudad de Alcoy.

Visca Sant Jordi!

Joan Lluís Santamaria

Cronista oficial de la Filà Asturianos

Alcoi, 24 de maig de 2024

Balada de Sant Jordi

Joan Valls Jordà

Inédites sis estrofes del poema original

Juan Javier Gisbert Cortés

II-BALADA DE SANT JORDI

Bèlic a força d'occir malures,
donzell intrèpid de setge heroi,
que alliberares de desventures
la fe cixerida dels fills d'Alcoi,

van les lloançes a punt de rosa
que en primavera tan bé t'escau,
i remoreja el dir de la glosa:
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Ací enjoiars el cor benigne
dels qui treballen per do diví,
i amb Creu vermella per noble signe
ens endreçares pel bon camí.

A temps de gesta va l'embranchida
d'aquell miracle que no decau,
i en ser un símbol a nostra mida,
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Fornint coratge contra la incerta
rauxa que un dia duia dissort,
tingué aquest poble la porta oberta
i un temps messiànic reptant la mort.

Entre els blancs núvols d'aquell prodigi
la cavalcada obria el cel blau.
Avuí el clam cobra daurat prestigi.
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Set segles tenen ja llarga herència
per madurar-se en la fortitud,
agermanant-se en la conviència
e alçant bandera de rectitud.

I com els bàndols d'aquella història
avuí somriuen amb goig que ens plau,
vibra aquest lema en nostra memòria:
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Tots t'esperaven plens de desfici
quan a la vila guaità el perill,
quan la cruesa del sacrifici
no deturava el gest del bon fill.

Tot cor capia la confiança
quan la fe invicta puja de grau
per creure que en zelosa aliança
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Tant en la pena com en la joia,
tots et volien per capità,
per deslliurar-nos la nostra foia
del fat maligne de tot tirà.

I com la gràcia del teu auspici
a doll cedires sense cap frau,
sabem que en gaudis de bon servici
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Telers i encluses, grans engranatges
canten les feienes on la suor
es sacralitza en divins missatges
per fer mes noble el pa de l'amor.

L'alè de raça en treball s'esmola.
Trencà cadenes l'antic esclau.
I com l'oliva anima la mola.
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Si la Donzella tu alliberares
de la feresa ignia del drac,
ací tingueres els fills i el pares
en peu de lliça contra l'atac.

Déu t'enviava en missatgeria
d'ordir concòrdies allí on es trau
bona collita i ampla harmonia.
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Déu t'elegia en foc de miracle
per aclarir-nos tots els confins,
per a trempar-nos cara a l'obstacle
i véncer boires obrint camins.

I tu advenies, genet de glòria,
per fer lleugera la nostra nau,
i per dir-te amerats d'eufòria:
Sant Jordi és sempre vincle de pau.

Complint set segles vibra en hosana
la teua flama d'Aparició,
mentre es renova la fe cristiana
en vot unànim, ferm i redó.

Culmina el símbol de la bonança
que en primavera renaix suau.
Tot Alcoi prega per sa puixança
i el crit s'eleva ple d'esperança:
¡Sant Jordi és vincle sempre de pau!

(Posiblement de 1976, séptimo centenario de su patronazgo)

